

Olasandó igestakasz: Lukács 16,1-8

Mai, Bibliaolvasó Kalauz szerinti igénk a „nehéz textusok” sorába tartozik, igen nagyon a „*cruce exegatarum*” – az írásmagyarázó keresztje – kategóriája. Ha azonban Isten Szentlelke megfejtí elöttünk ennek az igének a nekünk szóló üzenetét, ez is lehet olyan iga, amely könnyű és gyönyörűsége.

Szükséges a hamis sáfár példázata kapcsán mindenekelőtt egy pontos műfaji meghatározás, amit most itt a bevezetőben szeretnék megtenni. A felolvasott igestakasz műfaját tekintve *példázat*. Ez a műfaj az ókori világban széles körben ismert irodalmi forma volt. Tudós hallgatóságom van, ezért szabad elmondani azt is, hogy a példázat héber neve מִשְׁלָּה, mely az Ószövetségben két különböző jelentéstartományban fordul elő, melyek eredetüket tekintve is két különböző gyökre vezethetők vissza. Az egyik jelentése a *példázat*, a másiké az *uralkodás*. A kettő között mégis lehet valami áthallás, mert aki példázatot mond, az fölötté van a hallgatóságának, a szó bizonyos értelmében „uralkodik” fölötté. Kötelezően el kell gondolkodni rajta, amíg az ember megfejtí az értelmét.

Lényeges mindig figyelembe venni, hogy a példázat nem azonos a történettel és a hasonlattal. Megértése a tanítványságnak egy magasabb fokú iskolája volt. A tanítványok egy alkalommal azt mondták az Úrnak: „Miért szólsz velük példázatokban”? (Mt 13,10). Azért kérdezték, mert a példázat üzenete nem azonnal érthető. Ezzel azt mondták, ez a hallgatóság nincs olyan szinten, hogy érteni tudná a példázat üzenetét.

Mi jellemzi a példázatot? Görögül a példázat παραβολή, melynek a jelentése annyi, mint ‘nekidobni’ valaminek valamit. Nekidobni egy képet egy kerettörténetnek. Az irodalmi parabolának az a tulajdonsága, mint a fizikában a parabolatükörnek: egy gyújtópontira irányítja a figyelmet. A megértésének is ez a kulcsa. Azt

Fodor Ferenc

A HAMIS SÁFÁR*

* A Sárospataki Református Hittudományi Egyetem istentiszteletén 2025. március 13-án elhangzott igehirdetés szerkesztett változata.

értem ezen, hogy a példázatok olvasásakor első renden nem a képi tanulságokra kell figyel-nünk, hanem az üzenetet kell kihámozni, meg kell találni a fókuszpontot, amire a figyel-met irányítja. De mi ez a fókuszpont, mi az üzenet? Ezt olykor nehéz azonnal megtalálni, ez volt az oka annak, hogy a tanítványok sem mindig lelkesedtek, amikor Jézus e műfaj szerint tanította őket. Ha ezt a pontos műfaji tisztázást figyelmen kívül hagyjuk, s pusztán történetnek fogjuk fel, akkor rettenetes üzenetet hordoz: lopjunk, csaljunk, hamisítsunk, könyveljünk a magunk bankszámlájára, és még az Úr meg is dicsér bennünket. Veszélyes sarlatánság következik abból, ha a példázatot történetként vagy hasonlatként kezeljük.

Erre jó példa a gazdag és Lázár példázata. Kiszínezve látjuk a mennyet és a poklot. Pedig nem erről van szó benne. Ennek a példázatnak a gyújtópontja: „Ábrahám kebelén” lenni (Lk 16,22). Az, hogy a koldus Lázár „Ábrahám kebelén” volt, a gazdag pedig ettől fájdalmasan távol. „Ábrahám kebelén” lenni Jézus korában nem mást jelentett, mint az istenközelség képét. Ábrahám a hit példaképének számított, akiről azt tartották, Isten közelségében van, mert az ígéretek közvetlen hordozója és közvetítője volt a neki adott áldás által. „Kebelén lenni” azt jelenti, hogy közel lenni az ígéreteket hordozó és közve-títő ősatyához, ezáltal közel lenni az ígéreteket adó Istenhez. A pszeudepigráf iratnak szá-mító Makkabeusok negyedik könyve Ábrahám igaz fiáról úgy beszél, mint akik az atyák kórusában vannak (4,18). Mint ilyenek részesei az ígéreteket hordozók közelségének és közösségének, s ezáltal Isten közelségében vannak. Akik pedig itt a földön közel voltak hozzánk, de meghaltak, azoktól nagy közbevettetés, tátongó szakadék választ el (16,26).

A gazdag és Lázár példázata nem a halál utáni lét részleteibe enged bepillantást, hiszen a megholtaktól nagy közbevettetés választ el bennünket, hanem csak egy tényt közöl: ott is Isten közelségében lehetünk. Nem a kerettörténet a fontos itt sem, hanem a példázat gyú-jtópontja: az, hogy Lázárnak adatott az istenközelség. Ahol pedig Isten közel van, ott élet van. Ismétlem: Jézus nem mondja el, hogy miképpen van Isten közelségében, nem foglalkozik a részletekkel, hanem a tényt mondja ki. De ez annak, aki érti, elég. Sapiienti sat!

De miről is van mostani igénkben szó? Mit tett ez a minden hájjal megkent pénz-ügyi szakértő, aki előképe sok hamis és saját zsebre dolgozó vállalkozási könyvelésnek és költségvetési rendeletnek? Mit tett tehát? Ha a példázat fókuszpontját megtaláljuk, kibomlik előttünk az értelme is. Ez a gyújtópont kétségkívül ez a mondattöredék: a világ fiai eszesebbek a világosság fiainál „a maguk nemében [!]”.

Izrael földjén élt egyszer egy világtól külön élt, teljesen önellátó közösség, mely saját belső törvényekkel rendelkezett, s amelyet qumráni közösségnek ismerünk. Minden-ben Isten rendeléseinek akartak megfelelni. Csak alapos vizsgálat után vettek fel bárkit is a soraikba. Nagy élmény volt néhány éve a Bibliai Tudomány Intézetével Qumrán romjai között sétálni. Életvitelük, Isten iránti hűségük Jézusra is és Keresztelő Jánosra is hatással volt. A qumráni közösség tagjai „világosság fiainak” nevezték magukat. Jézus a példázatban ugyanezzel a kifejezéssel utalt erre a világtól félrevonult közösségre, amely abban az időben ismert volt.

A „világosság fiaival”, akik nagyon Istenre akartak figyelni, azért állítja szembe ezt a nagyon világi módon gondolkodó sáfárt, hogy szavak nélkül is kimondja: Isten gyer-mekeinek nem kell a világtól félrevonulniuk. Főpapi imájában is ezt kérte az Atyától

(Jn 17,15). De módszereit tekintve a világosság fiai nem azonosulhatnak a világ fiainak erkölcsi rendjével. Jézus azt akarja, hogy itt maradjanak, itt tanuljanak felelős döntéseket meghozni az életük felől. A világ fiai csupán a „maguk nemében” eszebbek. Erre koncentráljunk. A kerettörténet nem fontos. Nos, ennek a példázatnak az üzenete összefoglalható egyetlen rövid mondatban. Ez a mondat pedig így szól: Föltenni mindent egy lapra. Ezt az összefoglaló üzenetet két megközelítés szerint fejtjük ki.

1) *Nagy bajban vagyunk*

A példázatbeli hamis sáfár helyzete világosan mutatja ezt az igazságot. Ügyeskedett, a gazdája javaiból szerzett tisztességtelen előmenetelt magának. Visszaélve a gazdája bizalmával magáénak tekintette azt, ami a gazdájáé volt. Úgy cselekedett vele, mintha a sajátja lett volna. Mi vagyunk ez az ember. Isten javainak hordozói, akik hozzányúlunk ahhoz, ami ránk bízott oly módon is, hogy abban úgy tetszelgünk, mintha miénk lenne az, amit kaptunk. Ha a munkánknak gyümölcsei vannak, elhisszük, hogy ez mind tőlünk van. Nagy bajban vagyunk azért is, mert a mának élünk. A 21. század elején az a közszellem él, hogy ne törődj a holnappal. Élj a mában! Horatius mintha ma mondogatta volna: *Carpe diem!* – vagyis szakaszd le a napot, azaz használd ki az időt, a pillanatot! Mának élő nemzedék a miénk. De a példázatbeli ember nagy erénye, hogy komolyan és felelősen gondolt a jövődjére. Vállalhatatlan utakon gondoskodott magáról, de el kell ismernünk, hogy komolyan foglalkoztatta a jövődje. Nekünk is el kell gondolkodnunk azon, hogy mi lesz holnap. Hol töltöm az örökkévalóságot? Mi, akik Isten titkainak sáfárai vagyunk, igazán az ő javaiból élünk. Mit teszünk azzal a gazdagsággal, ami ránk bízott? Isten ma még a szemünkkel nem látható, csak munkája, és gazdagsága által. Abban látjuk Istent, amit végbevitt a világban. A nyíló tavaszi virágok szépségében, a madarak pompázatosan szép öltözetében. Legteljesebben pedig a kijelentésben, melynek hitben hordozása hitünk tárgya. Szemünkkel azonban ma még nem látjuk őt. Ám egyszer majd színről színre látható lesz, mint a példázatbeli gazda, mert visszajön. Az a visszajövetel pedig nekünk a számadást jelenti majd. Foglalkoznunk kell tehát a jövőddel. Mert egyszer megkérdezik tőlünk, mit cselekedtünk ebben a testben, amit kaptunk Istentől, ezzel az életidővel, amit kaptunk tőle, és még tart. A hamis sáfár ebben mindenképpen pozitív példa. Lázasan foglalkozni kezdett a jövőbeni sorsával. Nem akart akárhogy élni. „Kapálni nem tudok, koldulni szégyellek” – mondta (3). Világosan tisztában volt a helyzetével. Bizonyára ismerte hamisságában is a Siralmak könyve tanítását: „...nem gondolt a jövődjére, és csodálatosan alásüllyedt” (1,9). A szentíró ezt Jeruzsálemről mondja, melynek vezető körei a babiloni seregek Kr. e. 587-ben történt betöréséig nem akartak hallgatni a próféta beszédre. Nagy bajban vagyunk, ezért gondold a jövőddre. Az Újszövetség kiváló tanítója is erre irányítja figyelmünket: mert „mimódon menekülünk meg, ha nem törődünk ily nagy üdvösséggel? (Zsid 2,3). A bajnak, amiben vagyunk, sokféle jelei vannak. Kevés az igehirdetésünknek az ereje. Amíg Isten Szentlelke nem munkálja a megértést, nincsenek gyümölcsök. Isten Lelkének munkája nélkül az igehirdetések elszállnak a fejek fölött. Föl kell tenni mindent egy lapra, mert bajban vagyunk. Erről szól ez a példázat először.

2) *Van megoldás*

A példázatbeli sáfár „*a maga nemében*”, azaz a maga fajta emberek között megtalálta az egyetlen megoldást, és erre a lapra tett fel mindent. Isten gyermekének is mindent fel kell tenni egy lapra, Krisztusban. A sáfár a hasonszőrű emberek között meglelte az egyetlen megoldást. Megoldást arra, hogy mentse a bőrét. A példázat üzenete ez: Krisztusban tégy fel mindet egy lapra az Isten országáért. Azért, hogy oda bejuss. Úgy, mint ez az ember, aki megértette, hogy nincs más megoldás, csak az, amit megtalált. Pál apostol is erre biztat, amikor azt mondja, hogy „úgy tekintsen bennünket az ember, mint Krisztus szolgálát, és Isten titkainak sáfárait” (1Kor 4,1). Föltenni Krisztusban mindent egy lapra. A kétféle „sáfárság” itt ölelkezik egymással. Amikor az anyaszentegyház és benne önmagunk sorsa és léte nem a külső körülményektől függ sohasem, hanem Krisztustól. Amikor hitünk fénylő hegycsúcsain egy-egy pillanatra sikerül, megértjük, hogy a „maga nemében” a hit a legnagyobb dolog a földön. Boldogok vagyunk, amikor hagyjuk, hogy Isten Szentlelke legyőzzön bennünket, és minden biztonságunktól, híres, remek ötleteinktől megfosztottan Krisztusban mindent egy lapra teszünk fel.

Egy személyes példámat szabadon elmondanom. Ha valaki akarja, pietista kovásznak is értheti, de mi nem így éltük meg. Egyik kisgyermekünk éveken át köhögött. Rengeteget küszködtünk vele. Az orvos sem tudott mit kezdeni vele. Végül kimondta a végső szót: szanatóriumba kell menni vele. Másik gyermekünk akkor volt újszülött, így nem az édesanyja, hanem én mentem a szanatóriumba a fiunkkal. Az elutazás reggelén a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi ige a 30. zsoltár volt. Hangsúlyt kapott bennünk az egyik verse: „hozzád kiáltottam és te meggyógyítottál engem” (3). Nem keresgeltünk a Szentírásban, hogy kiolvassuk belőle, amit szeretnénk, hanem ez következett napi bibliaolvasásunk során. Azt mondtam a kis beteg fiunknak: téged Isten már meggyógyított, de menjünk el, mert ott számítanak ránk, várnak bennünket. Elmentünk. Ugyanazokat a gyógyszereket kapta, mint itthon. Semmi különleges terápiát nem alkalmaztak. De tíz nap múlva gyógyultan jöttünk haza. Mi akkor tényleg mindent egy lapra tettünk fel. Igen, tudom, nem minden betegség gyógyul meg. Az a gyógyulás azonban akkor mégis olyan volt nekünk, mint ilyenkor, tavasszal, amikor az első költözőmadarak megjelennek. Még lehetnek csípős éjjelek, de ők már jelzik, hogy közel van a tavasz. Vannak tehát betegségek, amelyek nem gyógyulnak meg. De az a gyógyulás akkor nekünk olyan volt, mint valami előreküldött jel, hogy Istennél nem lesz majd betegség és aggodás. Ma még van, de egyszer majd, nála, nem lesz. Akkor Isten megmutatta nekünk, hogy érdemes mindent egy lapra feltenni nála. Akkor is, ha nem következik az, amire vágyunk. Vele vesztesnek is jobb lenni, mint nélküle győzni. Krisztusban mindent egy lapra tenni, mert: *nagy bajban vagyunk*, de Isten most azzal az evangéliumi üzenettel jön felénk, hogy *van megoldás*. Mindent föltenni Krisztusban egy lapra...

A sáfár mindent a gazda számlájára cselekedett. Ez a mi egyetlen esélyünk. A gazda teljességéből meríteni. Krisztusért menetelünk van oda, mert őérte, vele együtt mindent nekünk adott (Róm 8,32).